Ящук Олена,
викладач кафедри теорії початкового навчання
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

РОЗВИВАЮЧА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Питання розвитку логічних умінь і навичок займають центральне місце серед проблем педагогіки і психології дітей молодшого шкільного віку. Специфічним методом навчання дітей раннього віку є розвиваючі ігри. Їх особливість полягає в тому, що «... вони створені дорослими з метою навчання і виховання дітей. Однак створені в розвиваючих цілях вони залишаються іграми» [4]. В грі дитина може краще засвоїти складний матеріал, вчиться спостерігати, порівнювати, класифікувати предмети за тими чи іншими ознаками; розвиває пам'ять, увагу; вчиться застосовувати чітку і точну термінологію, описувати предмети, називати їх якості; виявляти кмітливість, винахідливість.

У психології гра розглядається як провідна розвиваюча діяльність дитини, в рамках якої виникають основні новоутворення даного віку. З ходу самої гри можна зрозуміти ті «психічні особливості, які з'являються і формуються у дитини в період, коли дана діяльність виступає в якості ведучої». Л. С. Виготський писав про гру як про основну умову розвитку дитини, при якій вона може проявити свої здібності. С. Л. Рубінштейн писав: «Гра людини – породження діяльності, за допомогою якої людина перетворює дійсність і змінює світ. У грі вперше формується і виявляється потреба дитини впливати на світ – в цьому основне, центральне і найзагальніше значення гри» [4, с. 286]. У шкільний період гра набуває найбільш розвиненої форми. Л. С. Виготський називає гру «дев'ятим валом дитячого розвитку». «Саме в грі всі сторони особистості дитини формуються в єдності та взаємодії, саме в ній відбуваються значні зміни в психіці дитини, що готують перехід до нової, більш високої стадії розвитку» [3, с. 128].

Головна відмінність гри від іншої діяльності полягає в тому, що її предмет – сама людська діяльність. У дидактичній грі основним типом діяльності є навчальна діяльність, яка вплітається в ігрову і набуває рис спільної ігрової навчальної діяльності [3, с. 169]. Структурні компоненти дидактичної гри: ігровий задум, ігрові дії і правила. Ігровий задум виражений, як правило, в назві гри. Ігрові дії сприяють пізнавальній активності учнів, дають їм можливість проявити свої здібності, застосувати наявні знання, вміння і навички для досягнення цілей гри. Правила допомагають направляти ігровий процес, регулюють поведінку дітей і їх взаємини між собою. Дидактична гра виступає насамперед у формі вирішення поставленого завдання, а також дає школярам моральне і розумове задоволення. Я. А. Коменський вважав гру необхідною формою діяльності дитини, що відповідає її природі і уподобанням: гра – серйозна розумова діяльність, в якій розвиваються всі види здібностей дитини; в грі

розширюється і збагачується коло уявлень про навколишній світ, розвивається мова; в спільних іграх дитина зближується з однолітками.

Дидактичний напрямок широко представлений в педагогіці Ф. Фребеля [5]. «Процес гри, стверджував Ф. Фребель, – це виявлення і прояв того, що спочатку закладено в людині божеством. Через гру дитина, на думку Ф. Фребеля, пізнає божественне начало, закони світобудови і самого себе. Він надає грі великого виховного значення: гра розвиває дитину фізично, збагачує її мову, мислення, уяву» [5, с. 101].

Розвиток мислення в дитячому віці представляє особливу форму праці, яку освоює дитина. Це розумова праця. Праця складна і цікава. Когось вона може напружувати і лякати, а у когось розумова праця пов'язана з приємними емоціями подиву, що відкриває двері в світ, який можна пізнати. Серед дітей після проведення занять та ігор на розвиток логічного мислення підвищуються показники логічного мислення. Кількість дітей з високим і середнім рівнем логічного мислення збільшується.

Вчені, що досліджують особливості розвитку дітей з порушенням інтелекту та слабким розвитком логічного мислення, в першу чергу відзначають у них патологічну інертність, відсутність інтересу до навколишнього світу. Тому для організації навчання і виховання цих дітей особливу роль відіграють такі способи впливу, які спрямовані на подолання цих відхилень, активізацію їх пізнавальної діяльності. Засвоєння програмного матеріалу залежить від правильного вибору методів навчання. При цьому кожен педагог повинен пам'ятати і про вікові особливості дітей, про ті відхилення в розвитку, які характерні для розумово відсталих. Як правило, розумово відсталі діти інертні, неемоційні. Тому необхідні такі методичні прийоми, які могли б привернути увагу, зацікавити кожну дитину. Розумово відсталі діти пасивні і не проявляють бажання активно діяти з предметами і іграшками.

Також важлива наявність ігрової дії або ігрового елемента – головна відмінність розвиваючої гри від розвиваючої вправи. Введення ігрового елемента у вправу може зробити її грою, і навпаки, – якщо виключити ігровий елемент з гри, гра перетвориться у вправу. Регулюють розвиваючу гру правила, виконання яких сприяє розгортанню змісту гри. Розвиваюче середовище повинно обов'язково включати в себе ігровий матеріал різного рівня складності для задоволення пізнавальних потреб дітей з різними темпами розвитку. Важливо, щоб у дитини завжди була можливість вибору гри, а для цього набір ігор повинен бути досить різноманітним і постійно змінюватись. 15% ігор має бути призначене для дітей старших за віком, щоб дати можливість дітям, що випереджають в розвитку однолітків, не зупинятися, а розвиватися далі.

У підсумку в процесі ігрової діяльності дитина формує не тільки різні сторони мотиваційної сфери, а й різні операційні ролі, виробляючи навички керівника, виконавця різних напрямків людської діяльності, мислителя.

Список використаних джерел

1. Аванесова В. Н. Развивающие игры // Сенсорное воспитание в детском саду под ред. Н. П. Саккулиной, Н. Н. Поддъякова: / В. Н. Аванесова – М., 1969. – 88с.

2. Блонский П. П. Память и мышление: / П. П Блонский. – М., 1935. – 125с.

3. Богословский В. В, Ковалева, А. Г. Общая психология: / В. В. Богословский, А. Г. Ковалева. – М., 1973. – 405с.

4. Никитин Б. П. Развивающие игры: / Б. П. Никитин. – М.,1981. – 78с.

5. Никитин Б. П. Ступеньки творчества или развивающие игры: / Б. П. Никитин – М., 1991. – 120с.